

LAÇIN AZƏRBAYCANIN ƏZƏLİ VƏ ƏBƏDİ ƏRAZİSİDİR

Dağların qoynuna sığınmış Laçın. Hətta deyərdim ki, cənnətin üzünə açılan yol buradan keçirdi. Bu yerlər təbiətin yaratdığı al-əlvan rənglərin seyrinə bələndirdi. Zirvəsində qış, ətəyində bahar olan dağlar, yaylaqlar, zümrüd meşələri, sıldırım qayaları, buz bulaqları, min bir dərdin dərmanı olan havası, suyu, bir sözlə, zəngin təbiəti ilə məşhur olan Laçın Azərbaycan tarixində özünəməxsus yer tutub. Bu qədim yurd yerimiz işğal altında qalsa da, laçınlılar ağır və çətin həyat şəraiti ilə üzleşsələr də, ümummilli lider Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıdışından sonra ulu öndərin ətrafında yumruq kimi birləşdilər. Sözünlənlər əsl mənada onlar həmişə yüksək əzmlilik, dəyanət, qətiyyət, dövlətçiliyə sədaqət, vətənpərvərlik və yurdsevərlik nümayiş etdiriblər.

Məlumat üçün qeyd edək ki, Laçın rayonu Azərbaycan Respublikasının cənub-qərbində yerləşir. Şimaldan Kəlbəcər rayonu, şərqdən Xocalı, Şuşa və Xocavənd rayonları, cənubdan Qubadlı rayonu, qərbdən isə Ermənistan ilə həmsərhəddir. Ərazisi 1835 kvadratkilometrdir. Rayonda bir şəhər, bir qəsəbə, 125 kənd olub.

Ərazisinin 75781 hektarı kənd təsərrüfatına yararlı idi. 33205 hektarını əsasən palıd, ardıc, cökə, vələs, fıstıq və s. qiymətli ağaclardan ibarət meşə zolağı, 72000 hektarını yaylaq sahələri, 1470 hektarını isə meyvə bağları təşkil edib. Ərazi əsasən çay daşı, qum, gil, qrafit, dağ bülür, mərmer, civə, uran, kobalt, xrom, qızıl və demir yataqları kimi faydalı qazıntılar ilə zəngindir. Rayon ərazisində 200-ə yaxın tarixi, mədəniyyət və memarlıq abidələri, onlarca kurqan, qala tipli arxeologiya baxımından qiymətli olan abidələr və digər tikililər var idi.

Laçın təbii və nadir inci hesab olunan Turşsu, İstisu və digər mineral bulaqları ilə məşhur olub. Bu yerlərdə bitən kəklikotu, itburnu, qatırquyruğu, çobanyastığı, solmazçıçəyi, bağayarpağı, yemişan, baldırğan, qırxbuğum və digər saysız-hesabsız dərman bitkiləri min bir dərddə dərman olub. Dağlarda dağ keçisi, cüyür, qaban, ayı, bəbir, canavar, tülkü, dələ, dovşan və digər heyvanlar var idi. Başı göylərə dəyən dağların zirvəsində qartallar uçardı. Ta qədimdən Laçın heyvandarlıq, arıçılıq və tərəvəz məhsulları ilə xüsusilə seçilirdi. Laçın həm füsunkar təbiətinə, həm də strateji əhəmiyyətinə görə çox mühüm ərazidə yerləşirdi. Ermənistanla Dağlıq Qarabağ arasında ən qısa və əlverişli yol buradan keçirdi. Ona görə ermənilər həmişə Laçını ələ keçirmək niyyətində olublar. 1992-ci ildə xain düşmən bu fürsəti əldən qaçırmadı. May ayının 18-də Laçını işğal edən ermənilər Gorus-Laçın-Xankəndi dəhlizinin açılması nail oldular. Düz iyirmi üç ildir ki, respublika-

mızın 59 şəhər və rayonuna səpələnmiş laçınlılar yurd həsrəti, vətən nisgili ilə yaşayırlar. Keçmiş qəhrəmanlıq tarixinə söykənən laçınlıları uzun illərdir ki, bu suallar düşündürür: Laçın nəyə görə müdafiə oluna bilmədi? 1905-1918-ci illərdə Laçın ermənilərə layiqli cavab vermiş və dağlar qoynunda qartal kimi məğrur dayanmışdı. Bəs 1992-ci ildə yurd yerlərimizi niyə qoruya bilmədik? Haqlı suallardır. Təbii ki, bu sualların cavabı bu gün hər kəsə aydındır.

Mərd oğullar diyarı olan Laçın 1992-ci ildə başı hakimiyyət davasına qarışan ovaxtkı Azərbaycan iqtidarının səhlənkarlığının qurbanı oldu. İşğal nəticəsində Laçın şəhərində, Qayğı qəsəbəsində və 125 kənddə olan 13.475 yaşayış evi, 48 sənaye, 63 kənd təsərrüfatı müəssisəsi, 217 mədəni-maarif, 101 məktəb, 142 səhiyyə, 460 ticarət şəbəkəsi itirilib. Ümumilikdə rayona 7.1 milyard ABŞ dolları həcmində ziyan dəyib. Rayonun 34 min hektar meşə massivi, 72 min hektar yaylaq sahəsi erməni tapdağı altında qalıb və Laçında 200-dən çox tarixi abidə erməni vandalizminin qurbanı olub.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsində və Laçının müdafiəsində 328 nəfər şəhid, 225 nəfər əil olmuş, 33 nəfər uşaq isə hər iki valideynini itirib. İgidliyə və göstərdiyi şücaətə görə 5 nəfər Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görüüb.

Hocaman tarix heç nəyi unutmur. Bu bir tarixi qəhətdir ki, XX əsrin əvvəllərində Zəngəzur, İrəvan və Arazboyu ərazilərdə dəhşətli vəhşiliklər törədən erməni silahlı dəstələrinə həlledici və öldürücü zərbəni xalq qəhrəmanı Sultan bəyin rəhbərliyi altında Laçının igid övladları vurub. Onlar Zabux dərəsində erməni silahlı birləşmələrini mühasirəyə alaraq düşməne sarsıdıcı zərbələr endiriblər. Beləliklə də Qarabağda yaşayan Azərbaycan əhalisini gözələyən böyük bir təhlükə aradan qaldırılıb.

Müharibə dəhşətləri, doğma yurd yerlərinin itirilməsi, igid oğulların şəhid olması, torpaqlarımızın işğala məruz qalması insanları ümitsizliyə, ruh düşkünlüyünə düşür etmişdi, digər tərəfdən isə ovaxtkı rəhbərliyin günahı üzündən respublikada aclıq, səfalət hökm sürürdü. Bütün bu özbaşınalığa, hərə-mərcliyə, anarxiya və xaosa görə laçınlılar da sabaha olan ümidlərini itirmişdilər. Lakin 1993-cü ildə ulu öndər Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıdışı xalqımızın başının üstünə almış bütün bəlalara son qoydu. Ölkə parçalanma təhlükəsindən xilas oldu. Vətəndaş müharibəsinin qarşısı alındı. Qanunsuz silahlı dəstələr ləğv edildi. Cəbhə xəttində atəşkəs elan olundu. Ölkəmizdə ictimai-siyasi sabitlik bərqərar olmağa başladı. İtirilmiş ümidlər yenidən dirçəldi. Ölkədə güclü qayda-

qanun yaradıldı. Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində məcburi köçkünə çevrilmiş insanlara diqqət və qayğı artırıldı.

Hazırda Ağcabədi rayonu ərazisindəki keçmiş qışlaqlarda məskunlaşan rayon əhalisinin böyük əksəriyyəti indi müasir evlərdə yaşayır. Laçın obaları abad və yaraşlılıq Qayğı qəsəbəsindən başlanır. Əkin-səpinlə və heyvandarlıqla məşğul olan insanlar o qanlı-qadalı illəri yaxşı xatırlayırlar və ulu öndər Heydər Əliyevin xatirəsini əziz tuturlar. Son illər rayonun həyatında əsl dönüş bütün sahələrdə inkişaf, təşəbbüs, adamlara qayğı illəri kimi yadda qalıb. Hər dəfə obalara yolun düşəndə rayon icra hakimiyyətinin başçısı Akif Səlimov adamların arasında görünürəm. Həmyerliləri ilə birlikdə əl-ələ verərək dəyərli və yararlı işləri davam etdirir, yeni təşəbbüslərə can atırlar.

Həyat öz axarı ilə davam edir. Qayğılar, necə deyirlər, başdan aşır, hələ görüləsi işlər kifayət qədərdir. Vətəndaşların qəbulu və onların müraciətlərinə baxılmasına ciddi diqqət yetirilir. Təkcə son günlərdə respublikamızın 7 şəhər və rayonunda 9 səyyar qəbul keçirilib və əhali tərəfindən qaldırılan məsələlər öz həllini tapıb. Əhalinin mənzil-məişət şəraitinin, içməli su təchizatının yaxşılaşdırılması, yol, abadlıq işlərinin görülməsi istiqamətində müsbət nəticələr əldə olunub. Hazırda bütün obalara gedən yollara çınqıl döşənib, məhəlləarası yollarda son tammalama işləri başa çatır.

Məcburi Köçkünlərin Sosial İnkişaf Fondu ilə Dünya Bankının birgə layihəsi əsasında Taxtakörpü ərazisində məskunlaşmış 14-25 yaşlı gənclər arasında peşə təlim kursları təşkil olunmuş, təlim başa çatdıqdan sonra işsizliyin aradan qaldırılması məqsədi ilə hər bir təmsilçiyə qrant formasında 30 min manat dəyərində avadanlıq verilib. 65.2 min nəfərə yemək xərci müavinəti, 1790 nəfərə sosial müavinət, 3569 nəfərə pensiya, 341 ailəyə ünvanlı sosial yardım ödənilib. Dövlət vəsaitinin qanunsuz xərclənməsinin qarşısının alınması məqsədi ilə muntəzəm araşdırmalar aparılır. Məcburi köçkünlərin sosial-iqtisadi vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, qəbulu, mövcud problemlərin öyrənilməsi və vaxtında həll olunması istiqamətində xeyli işlər görülmüş, şəhid ailələri, əlillər və imkansız ailələr daim diqqət mərkəzində saxlanılıb. İmkansız ailələrin siyahıları bir daha dəqiqləşdirilmiş, Novruz bayramı münasibəti ilə Sabirabad, Saatlı, Kürdəmir, Bərdə və digər rayonlarda məskunlaşmış ailələrə ərzaq payı bölünmüş, yerlərdə əhalinin mövcud problemləri öyrənilib.

Rayonda şəhid ailələri, Qarabağ döyüşçüləri və əlillərin mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması məqsədi ilə Qayğı qəsəbəsində məskun-

laşmış şəhid ailəsi Süleymanova Yeganə Sabir qızının iki otaqlı evi əsaslı təmir olunmuş, Şeylanlı obasında Qarabağ döyüşçüsü Mayılov Səday Cəlil oğluna bir otaqlı evin tikintisinə başlanılıb. Taxtakörpü ərazisində mövcud olan çınqıl örtüklü avtomobil yollarının 14 kilometr hissəsində cari təmir işləri aparılmış, Qayğı qəsəbəsində qəsəbədəxili yollar da təmir olunub. Bundan başqa, cari ildə Taxtakörpü ərazisində Qozlu, Şeylanlı, Sadınlar və İncəalan obalarına çınqıl örtüklü avtomobil yolunun çəkilməsi nəzərdə tutulub. Fingə obasında 4.4 kilometr uzunluğunda obadəxili çınqıl örtüklü avtomobil yolu çəkilərək artıq əhalinin istifadəsinə verilib.

Rayon sakinlərinin müvəqqəti məskunlaşdıqları, rayonun icra strukturlarının, idarə, müəssisə və təşkilatlarının fəaliyyət göstərdiyi Taxtakörpü ərazisində "İDEA" İctimai Birliyi tərəfindən həyata keçirilən "Ümumrespublika yaşllaşdırma" marafonu çərçivəsində geniş iməcilik təşkil olunaraq ağacəkmə kampaniyası keçirilib. Qəsəbə ərazisində təmiz ekoloji mühitin yaradılması və yeni yaşılıqların salınması üçün parklarda, idarə, müəssisə və təşkilatların həyətlərində, 552 ailəlik qəsəbədə və obalarda keçirilmiş ağacəkmə kampaniyasında cari ilin əvvəlindən 3 minə yaxın ağac ekilib.

Kənd əməkçilərinə, fermerlərə və sahibkarlara göstərilən dövlət qayğısının nəticəsi olaraq kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına əkin sahələrinin becərilməsində istifadə etdiyi yanacaq və motor yağlarına görə dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına yardımların verilməsi Qaydalarına" uyğun olaraq 9 kənd ərazi komissiyası üzrə 4752 manat vəsait 21 buğda istehsalçısının plastik kartına köçürülüb. Taxtakörpü ərazisində suvarmaya yararlı torpaq sahəsi 18510 ha təşkil edir. Əhali və fermer təsərrüfatlarında mövcud əkin sahələrinin vaxtında suvarılması üçün rayon suvarma sistemləri idarəsinin balansında olan 18 ədəd nasos stansiyasında, 12 ədəd elektrikle, 6 ədədi isə dizel yanacağı ilə işləyən nasoslardan istifadə olunur. Cari ilin birinci rübündə üç ədəd elektrik mühərriki, iki ədəd dizel mühərriki, Vağazin-1 nasos stansiyası əsaslı təmir olunub, 15 kilometr suvarma kanalı lildən təmizlənilib.

Yeniyyət və gənclərin asudə vaxtlarının səmərəli keçirilməsinin təşkili, istedadlı gənclərin aşkar olunması, gənclərimizin vətənpərvər ruh-

da böyüməsi üçün məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir. Şagirdlərin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinə dərs ilinin əvvəlindən diqqət daha da artırılmış, şagirdlərin hərbi hissələrə və hərbi məktəblərə ekskursiyalarının təşkilinə, məktəblərdə hərbi-idman oyunlarının keçirilməsinə başlanılıb. Rayonun Quşçu kənd tam orta məktəbinin şagirdlərinin Quba məzarlığına, eləcə də Fingə kənd tam orta məktəbinin şagirdlərinin N saylı hərbi hissəyə ekskursiyaları təşkil olunub. Təhsil müəssisələrində aparılmış məqsədyönlü işlərin nəticəsi olaraq 2014-cü ildə 12 nəfər məzun Ali Hərbi məktəblərə, 3 nəfər məzun C.Naxçıvanski adına hərbi liseyə qəbul olunub.

Uzun illərdən bəri yığılıb qalan neqativ hallara qarşı rayonda əsaslı və ciddi tədbirlər həyata keçirilir və bu mübarizə dönməz xarakter alıb. Dövlət Proqramına əlavələr əsasən qanunvericilik və daxil evlərdə məskunlaşmış ailələr üçün 1500 evin tikilməsi, ərazidə geniş abadlıq və quruculuq işlərinin aparılması, Qayğı qəsəbəsi istiqamətində yolun hər iki tərəfinin genişləndirilməsi, aqlay tavalarla üzlənməsi, qoruyucu hasarın inşa olunması və yeni işıqlandırıcı dirəklərin quraşdırılması, obalarda olan qəbiristanlıqların, mərkəzi yolların, körpülərin təmiri və bərpası, Qayğı qəsəbəsində gündəlik tələbat və ərzaq satışı üçün həftəlik bazarın tikilməsi üçün rayondakı mütəşəkkillik, sabitlik, işgüzarlıq həmin işlərin uğurla yerinə yetirilməsindən xəbər verir.

Bir neçə il bundan əvvəl Laçın rayonunun əhalisi üçün əlamətdar və yaddaqalan bir hadisə baş verdi. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin dəstəyi ilə Laçın şəhərinin 85 illik yubileyi dövlət səviyyəsində qeyd olundu. Prezident öz ad gününü Taxtakörpüdə laçınlılarla birlikdə qeyd etdi. Dövlət rəhbəri həm yubiley tədbirində, həm də ad günündə qətiyyətlə bildirdi ki, Laçın Azərbaycanın əzəli və əbədi torpağıdır.

Bu qədim yurd yerimiz hər bir azərbaycanlının qəlbində yaşayır. Hər bir laçınlının ürəyində qəti bir inam vardır ki, igid və cəsur övladlar yetirmiş, Azərbaycan elminə, mədəniyyətinə görkəmli insanlar bəxş etmiş Laçın və eləcə də digər işğal altında qalan torpaqlarımız dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin həyata keçirdiyi uğurlu xarici siyasət nəticəsində tezliklə işğaldan azad olunacaq.

Laçınlılar həmişə dövlətimizin, möhtərəm Prezidentimizin qayğısını, diqqətini, doğma münasibətini yaxından hiss ediblər.